

KRAJSOVSZKY GÁBOR:
**„FIAIM, OTT FOGOM FOLYTATNI, AHOL NYOLC ÉVVEL EZELŐTT
ABBA KELLETT HAGYNOM”¹**

A rétsági Szent András templomban elhangzott előadás
szerkesztett változata²

RÉTSÁG, 2017. MÁRCIUS 26.

**Mindszenty-Pehm József Felsőpetényből Rétságra hozatalának, valamint a
Budapestre történt diadalmenetének emlékére ajánlva³**

Bevezető

„Itt nem voltak altábornagyok, itt nem volt stratégia és taktika, itt csak halálba menő tizennégy-húszéves gyerekek voltak, lányok is, akik betelven egy istentelenség szörnyű ürességével, a jelszavak csatornalevesével, a hazugság emészthetetlen maszlagával, és nekimentek felborítani a hegyet, megfordítani a történelmet, eszméletlen céltudatossággal élni vagy meghalni.”⁴

„1956. október 23-a. Csendes, őszei nap. A világ még nem sejti, hogy ezen az estén és a következő napokon visszafojtott lélegzettel figyelni majd az eseményeket, amelyek Európa szívében egy kicsi országban lejátszódnak. De a nagy hírügynökségek gépei már kopogni kezdenek. Forradalom Magyarországon! Már dübörögnek a hatalmas rotációs gépek és a sok millió példányszámú újságok és különkiadások első oldalán egy szó: Magyarország, Ungarn, Hungary, La Hongrie, Hungária. Diáktüntetések és a diákok követeléseiből forradalom lett. Egy nép, amelynek az életénél is fontosabb a szabadságharc az elnyomóik ellen. A budapesti barikádokon vállvetve küzdenek diákok és munkások. A világ szorongva figyel a Magyar Szabadságharc eseményeit. Csodálattal, bámulattal és együttérzéssel adóznak a bátor kicsi magyar nép iránt.

¹ Mindszenty József felsőpetényi kiszabadulásakor mondott szavai. Magyar Nemzet 1956. október 31. 2. In: 1956 a sajtó tükrében. Kossuth Könyvkiadó 1989. 166. Összeállította és szerkesztette: Izsák Lajos és Szabó József

² Az előadásra történő meghívásért e helyen is köszönetemet fejezem ki Tóth Ferenc atyának, a rétsági Szent András plébániatemplom plébánosának, az Érsekvadkerti kerület esperesének.

³ 1956. október 30-31.

⁴ Fekete István: Levél Bécsbe. Literatura – a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének folyóirata 1989. 1-2. 262-263. Akadémiai Kiadó 1989. http://real-j.mtak.hu/1434/1/LITERATURA_1989.pdf

Az első orosz támadások összeomlottak a felkelők tüzeiben. De az irtózatossá erejű támadással a szabadságharcosok nem tudnak tartósan szembeállni. Napokon át tovább küzdenek szétszórta, magányos támpontjaikon. A szovjet páncélosok elárasztják a várost. Az oroszok a katonai megszállással egyidejűleg átveszik a politikai vezetést. Szolnoki főhadiszállásukon megbízzák Kádár Jánost, a kommunista párt első titkárát a kizáróan kommunistákból álló kormány megalakításával. Nagy Imre hiába próbál Maléter Pállal összeköttetést kapni, míg végre felismeri, hogy hadügyminiszterét az oroszok kelepcebé csalták és elfogták. Nagy Imre hívei sürgetésére a jugoszláv követség védelme alá helyezi magát. Mindszenty hercegprímás az amerikai nagykövetségen kénytelen menedéket keresni. A fővárosra és az országra komor, kétségbeejtő hangulat nehezedik. A főútvonalakon látszólagos nyugalom uralkodik. Az emberek igyekeznek legsürgősebb teendőiket elvégezni. De alig néhány 100 méterrel arrébb, itt is, amott is mind untalan fellángol a harc és újabb áldozatok követel. A pusztulás leírhatatlan. 50.000 lakás dőlt romba, 200.000 ember vált hajléktalanná. A sebesültek ezreinek nem jut ág a kórházakban. A korán beköszöntő szürkülettől hajnalig senki sem tartózkodhat az utcákon. Az oroszok figyelmeztetés nélkül, azonnal lönek.

Mélységes a csalódás a nemzetközi szervezetek tehetetlensége miatt. A szabadságharc mégis folyik tovább. Új harci eszköze a sztrájk. A világ ma mélyen megrendülve tekint a magyar szabadságharcra. Halottakat és könnyeket, romokat és csalódást lát. Senki sem segített ennek a népnek, hogy a maga akarata szerint, szabadságban éljen. A magyar szabadságharcos rádió utolsó felhívását intézi a szabad világhoz: »Világ népei! Az ezeréves Magyarország őrtornyai kezdenek kihunyni az utolsó lángok. A szovjet hadsereg megpróbál szétzúzni bennünket. Páncélosaik és ágyúik Magyarországon dübörögnek át, asszonyaink, anyáink leányaink veszélyben vannak. Mentsetek meg lelkeinket! SOS! SOS! Lehet, hogy most szólal meg utoljára az utolsó szabad magyar rádió. Világ népei! Hallgassatok meg! Segítsetek! Ne tanáccsal, ne szavakkal, hanem tettekkel! Ne feledjétek, hogy a szovjet barbár támadását nem lehet feltartóztatni. A következő áldozatok ti lesztek! Segítsetek! SOS! SOS! Világ népei! Az igazság nevében segítsetek! A hajó süllyed, a lángok kihunynak, óráról órára sötétebbek lesznek az árnyak Magyarország felett. Haljátok meg kiáltásunkat, nyújtsatok testvéri kezet! Mentsetek meg! Segítség, segítség! SOS! SOS! Isten veletek és velünk!«⁵

Az ausztráliai Perthben az 1956-os hősök emlékére 1974. október 23-án elmondott szentbeszédében Mindszenty József bíboros éleslátóan így elemzi a szabadságharc erkölcsi erejét: „Sok veszett ügy volt a világtörténelemben eddig. Nem mindig a veszett ügyek az értéktelenek. Sokszor ahhoz, hogy milyen szándékkal történik valami, sokkal inkább sikernek tekinthető a veszett ügy, mint a rossz szándékkal végzett – mondjuk – semleges ügy. Vigyázzunk erre, mert a történelemnek ez a tanulsága, tanítása. A veszett ügy is, ha a lelkiismeret tiszta és nyugodt, több erkölcsi előnyére van a nemzetnek és a nép sokaságának, mint a legnagyobb siker, amit a gonoszság sugallt és hozott létre.”⁶

⁵ Magyarország lángokban – Egy nép harca a szabadságért (Ungarn in Flammen) 1956. <https://www.youtube.com/watch?v=m7lcMhfOrrk>

⁶ Mindszenty József: Hirdettem az Igét. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 284.

*A kommunizmus morálisan megbukott, de uralmát fegyverrel fenntartotta.
A szabadságharc fegyveresen elbukott, de erkölcsileg győzelmet aratott!*⁷

Keglevich István önvallomása 1956-ról

„Nehéz feladat, mert időt álló állásfoglalást akarok formába önteni, mely azonban megegyezik eddigi kinti állásfoglalásommal”. Továbbá: „(...) tekintet nélkül arra, hogy milyen következményekkel jár, mely állásfoglalásomat emberségem megtagadása nélkül nem hagyhattam volna el, s nem is hagyhatok el. (...) Olyat, amelyet kívülálló elfogulatlan ember mindig korrekt, helyes állásfoglalásnak fog találni még száz év múlva is.”

„Mert azért azokat a kommunistákat is becsültem, akik bár tévesen, de meggyőződésük mellett, ha kellemetlenségek és inzultálások is érték miatta, s ha azt vezetőik egészen lejáratták, kitartottak. Nem veszem azonban ide azokat, akik azért maradtak meg csak régi álláspontjuk mellett, mert úgy látták, hogy nekik úgyis hiába az átállás színlelése, tetteikért úgyis felelősségre vonják őket, egyetlen út a régi rendszer fenntartása.”

„Azokat az embereket nem bírtam, akik mindig akkor jönnek rá, hogy „tévedtek”, amikor az állásfoglalásuk kellemetlen kezd lenni. Akik október 23-án rájöttek, hogy rossz volt a kommunizmus, decemberben meg rájöttek, hogy mégis jó (illetve pontosabban hasznos). Ezeket méltán és joggal elvtelen haszonlesőnek tartottam. A meggyőződéses ember, még ha ellenségem is, még ha téved is, becsülöm, ha elveire mindent rátett, de szívből megvetem azokat, akik azért álltak be a pártba, hogy azt „felhígítsák” s így azért jelezzék, hogy nagy áldozatot hoztak az „ügyért”, melynek azért ők így is hű emberei. Ezek tényleg felhígították a pártot, de senki sem vesztett velük, de senki sem nyert velük.”

Így nyilatkozott Keglevich István⁸ 1956-ról tett önvallomásában 1961-ben, vizsgálati fogsága idején.⁹

Történelmi nyilatkozatok 1956-ról

Az alábbiakban többek között Balogh Margit történész¹⁰ interjúnyilatkozatából olvashatunk Mindszenty bíboros és az 1956-os forradalom viszonyáról.¹¹

⁷ Mindszenty József 1956-os rádióbeszédjében kétszer is bukott rendszernek nevezte a kommunizmust – mint ahogyan az is volt! In: Krajsovszky Gábor: Isten játszik a történelem orgonáján http://eucharisztikuskongresszus.hu/KG_Mindszenty_34.html

⁸ Keglevich Istvánt 1957-ben indokolás nélkül 2-2 hétre őrizetbe vették. 1960 novemberében a magyarországi kommunista rendszer államellenes összeesküvés előkészítésében való részvétel vádjával letartóztatta, majd 1961 júliusában a „Werner-féle Regnum”-perben a Budapesti Fővárosi Bíróság 5 év börtönbüntetésre ítélte. 1963 márciusában közkegyelemmel szabadult. 1964 decemberében több regnumos pappal együtt ismét letartóztatták, majd 1965 áprilisában az „Emödi”-perben (második regnumi per) ismét 5 évre ítélték, amit a Legfelsőbb Bíróság helybenhagyott. 1971: szabadult. Ezt követően beosztáson kívüli, majd nyugdíjas lelkész volt.

In: Magyar Katolikus Lexikon – Keglevich István címszó <http://lexikon.katolikus.hu/K/Keglevich.html>

⁹ Krajsovszky Gábor: Keglevich István kihallgatási jegyzőkönyve és önvallomása 1956-ról. Betekintő 2016/3. 2. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/2016_3_krajsovszky.pdf

¹⁰ Balogh Margit az MTA Társadalomkutató Központjának igazgatója

¹¹ <http://mindennapi.hu/cikk/tarsadalom/mindszenty-vallalta-volna-a-halalt-a-diakok-helyett/2010-11-03/268>

– Hogyan reagált az egyház a forradalom hírére?

– Az első napokról a vidéken élő püspökök rádióból szerezhették az információikat. A katolikus egyház részéről elsőként a népszerűtlen békebizottság elnöke, Horváth Richárd szólalt meg. „Kedves magyar testvéreim” Nagy Imre iránti bizalomra, fegyverletételre és a termelő munka folytatására szólította fel. Ám sokkal inkább figyeltek az emberek Grósz József kalocsai érsek nyilatkozatára, amely a Kossuth Rádióban hangzott el 1956. október 24-én este: „A katolikus egyház álláspontja nyílt és világos. Mi elítéljük az öldöklést és a pusztítást! Híveink tudják ezt. Ezért bizton remélem, hogy híveink ilyen üzelmekben nem vesznek részt, hanem példát adnak a rend és nyugalom megőrzésére és békés munkával igyekeznek biztosítani a magyar jövőt.”¹²

– Ez sem épp forradalmi kiállítás...

– Grósz (1956-ban, kiszabadulását követően, az eseményekről való nyilatkozatában – KG) igyekezett mérték- és távolságtartó lenni.¹³ Sem reakciónak, sem forradalminak nem nevezte a történeteket, megmaradt a kétes „üzelmek” kifejezésnél. Grósz nyilatkozatával hasonló szellemű körlevelet bocsátott ki október 25-én Hamvas Endre csanádi püspök. Olyannyira, hogy a forradalom után, egy 1957 áprilisában készült jelentés a püspök magatartását értékelte a „legpozitívabban”: „Higgadt, nyugodt viselkedést tanúsított, kispapjait nem engedte ki tüntetni a diákok köz. Az ellenforradalom alatt olyan pozitív körlevelet sikerült kiadatni vele, hogy még a Pravda is leköszölte.”

– Ezt inkább nem kommentálnánk. Mikor került Mindszenty a képbe?

– Hat nappal a forradalom kitörése után, október 29-én, a Központi Papi Szeminárium diákjainak jutott eszébe. A kispapok kiadtak egy röplapot, amely a teljes vallásszabadság mellett Mindszenty szabadon bocsátását követelte. A lelkesedésüket az is szította, hogy XII. Pius október 28-án kiállt a forradalom mellett.¹⁴

¹² Mindszenty József az alábbi érdekes esettel emlékezik vissza Grósz Józseffel a felsőpetényi fogságban együtt töltött idejére: „A Felsőpetényen gyakorolt szigorú ellenőrzés miatt több mint háromhavi együttlét alatt rabtársammal, Grósz érsekkel nem találkozhattam. Szobáink közt volt az „előtér” az ÁVO-sok állandó őrhelye. A gondnok kihirdette, hogy déli 12 órára tüzték ki napi sétámat a kertben. Az ablakon át persze láttam, hogy a magányos Grósz érsek 11-kor indul sétára. Sétaidőben is folyt az ÁVO-sok hangos kártyázása az előtérben. Grósz érsek, aki fiatalabb korában – kifogástalan keretek közt – maga sem volt kártya-ellenes, úgy háromnegyed 12-kor néha elhagyta a kertet, elnézelődött az előtéri csatán és ilyenkor – olykor a szobámban is hallottam, hogy hozzászólt a játékhoz. Így támadt gondolatom egy találkozóra. 12.05-kor kiléptem a hallba, hogy sétára induljak. Tudtam, hogy ott találok Grósz érseket. Ráköszöntem:

– Érsek testvérem is Petényben időzik? Mintha villám ütött volna az ÁVO-seregbe. Lecsapták kártyájukat az asztalra, felugráltak. Az érsek pedig sietve eltávozott szobája felé. Sétáról visszajövet a helyettes parancsnok szobámba jön, és haragtól felgerjedve kifogásolja „fegyelmetlenségemet.”

– Úgy hirdették ki, hogy déli 12-kor kezdődik a sétám - feleltem. – Hány órakerült ki? Nekem nem mondták, hogy amikor maguk nézőközönség előtt kártyáznak, úgy elmarad a sétám. Szótlánul otthagytam.”

In: Mindszenty József. Emlékirataim. Budapest, Szent István Társulat, 1989. 398.

¹³ Grósz József kalocsai érseket „Lajtai Márton” fedőnéven szervezte be a börtönben az állambiztonság 1951 és 1955 között. In: Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956-1990. Corvina, 1956-os Intézet. Budapest, 2008. 288, 291.

¹⁴ XII. Piusz pápa Luctuosissimi Eventus (Gyászos események) kezdetű enciklikája. Róma, 1956. október 28. http://szit.katolikus.hu/feltoltes/XII_%20Pius%20LUCTUOSISSIMI%20EVENTUS.pdf

Már a forradalom első napjaiban széles körben felvetődött a bíboros kiszabadításának igénye.¹⁵ A felsőpetényiek már október 28-án eredménytelenül kérték az Almássy kastélynál a bíboros szabadon bocsátását. Másnap délután Horváth János, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke érkezett Felsőpeténybe azzal a megbízással, hogy az érseket biztonságosabb helyre szállítsa, de Mindszenty ellenállása miatt a dolga végezetlenül távozott.¹⁶

A közvetlenül utána történetekre Mindszenty bíboros a következőképpen emlékezik: „Egy óra múlva belép a kastély kapuján a petényiek küldöttsége. A falubeliek egész idő alatt tudtak ittlétegről: ősszel, télen, amikor séta közben a sövényen át tudtam látni, több mindent észrevettem. Néha egy-egy arra jövő puttonyos asszony ledobta terhét. Megállt és feszülten meredt a reverendás sétálóra. Hogy én mit gondoltam vagy mit éreztem, azt tudom. Azt azonban csak sejtem, hogy mi zajlott le ilyenkor bennük, akik csendesen, hangot nem adva érzelmeiknek, néztek, egyre csak néztek vissza reám. De tudom, hogy amikor estéknént, a kukorica- és tollfosztóban, vagy kapálásnál, kaszálásnál, aratásnál, a petényi kastély rejtélyét tárgyalták – én ott voltam köztük.”¹⁷

A Legfőbb Ügyészségen is napirenden volt a bíboros helyzete. Október 30-ról 31-re virradó éjszaka a Legfőbb Ügyészség forradalmi bizottmányának tagjai értesítést kaptak, hogy Mindszenty Józsefet Felsőpetényben magára hagyta az Államvédelmi Hatóság őrszemélyzete. Az értesülést a polgári ügyészek megosztották a katonai ügyészekkel (a Legfőbb Ügyészség katonai főosztályának munkatársaival) is, akik elhatározták, hogy Mindszentyért küldenek egy személyautót és Budapestre szállítják. Felhívták Rétságot, ahonnan azt a választ kapták, hogy a bíboros nem kíván katonai ügyészekkel tárgyalni.¹⁸ Vezető politikusok és a külföldi sajtó is szorgalmazta a bíboros szabadon bocsátását.¹⁹ Tildy Zoltán 1956. október 30-án fogadott a parlamentben egy munkásküldöttséget, az eseményről a Kossuth Rádió is hírt

¹⁵ Katolikus Papok Róma-hű Csoportja 1956. október 23., Szabad Európa Rádió október 25., Központi Papi Szeminárium október 29., Virágh Ferenc pécsi püspök enciklikája október 29., Keresztény Demokrata Néppárt október 31. In: Balogh Margit: Mindszenty József (1892-1975) II. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Budapest, 2015. 1003-1005.

¹⁶ Balogh Margit: Mindszenty József. Budapest, Elektra Kiadóház, 2002. 272. In: Hűséggel az egyházhoz és a történelmi magyar hazához. Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 100., esztergomi érseki kinevezésének 70., valamint halálának 40. évfordulójára. Hittel a Nemzetért Alapítvány, Budapest 2015. 219-227. Szabó Csaba: Mindszenty József bíboros a budai várban, 1956.

„A primás és a párhivatalnok (Horváth János – KG) tárgyalása inkább alkudozás lehetett, mert Mindszenty e szavakkal válaszolt az ajánlatra: „Amíg te a ló hátán ülsz, én pedig annak patái alatt vagyok, addig nem fogok megegyezésre törekedni. csak akkor fogom elhagyni ezt a helyet, ha vagy Esztergomba, vagy pedig a budai bíborosi [sic!] palotába megyek. Inkább az utóbbiba, mert az az a hely, ahol népemnek leginkább szüksége van rám.” In: Balogh Margit: Mindszenty József (1892-1975) II. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Budapest, 2015. 1007.

¹⁷ Mindszenty József: Emlékirataim. Budapest, Szent István Társulat, 1989. 416.

¹⁸ Magyar Országos Levéltár (MOL) M–KS 288. f. 30/1957/12. ő. e. MSZMP Központi szervei. Adminisztratív osztály. Legfőbb Ügyészség. 76–84. In: Hűséggel az egyházhoz és a történelmi magyar hazához. Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 100., esztergomi érseki kinevezésének 70., valamint halálának 40. évfordulójára. Hittel a Nemzetért Alapítvány, Budapest 2015. 219-227. Szabó Csaba: Mindszenty József bíboros a budai várban, 1956.

¹⁹ Tildy Zoltán közbenjárásáról Mindszenty József szabadon bocsátása érdekében, a Nagy Imre kormány véleményéről és a külföldi sajtóviesszhangról részletesen ír Tyekviczka Árpád: A bíboros és a katona. Mindszenty József és Pálkás-Pallavicini Antal a forradalomban. Budapest, Századvég Kiadó, 1956-os Intézet, 1994. 6–10. In: Hűséggel az egyházhoz és a történelmi magyar hazához. Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 100., esztergomi érseki kinevezésének 70., valamint halálának 40. évfordulójára. Hittel a Nemzetért Alapítvány, Budapest 2015. 219-227. Szabó Csaba: Mindszenty József bíboros a budai várban, 1956.

adott. Az államminiszter kijelentette, hogy kívánatosnak tartaná, ha Mindszenty József mielőbb visszatérne Esztergomba és közreműködne a politikai átalakulásban.²⁰

– Látva a nemzetközi vihart, a főpapoknak nem jutott eszükbe a karakánabb megnyilatkozás?

– Virág Ferenc pécsi püspök elsőként, öt év óta először cenzúrázatlanul, közzétett egy pásztorlevelet, amelyben összefoglalta a katolikus egyház legkirívóbb sérelmeit, mi több, kérte az ártatlanul bebörtönzött Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek szabadlábra helyezését és rehabilitációját. Mindazonáltal a katolikus főpapok közül ezekben a napokban csak a 87 éves, betegeskedő pécsi püspök mert kívánságokkal előállni.²¹

Mindszenty József bíborost hét évvel a letartóztatását (1948. december 26.) követően, 1955. november 2-án átszállították a Nógrád megyei Felsőpeténybe, ahol az Almássy család egykori kastélyában a külvilágtól elzárva tartották. 1956. október 30-án az őrzésével megbízott ÁVH-sok forradalmi bizottságot választottak, és közös döntéssel megszüntették őrzését.²² Miután a bíboros ily módon szabaddá vált, megérkezett a rétsági pánccelos tiszthelyettes kiképző ezred különítménye, hogy (október 30-án) magával vigye Mindszenty Józsefet a rétsági laktanyába.²³ A Pálincás-Pallavicini Antal²⁴ vezette rétsági pánccelosok

²⁰ Kenedi János: (szerk.): A forradalom hangja. Magyarországi rádióadások 1956. október 23–november 9. Budapest, Századvég Kiadó, Nyilvánosság Klub, 1989. 232. Továbbá, Szalay Hanna (szövegeket válogatta): 1956 sajtója. Október 23.–November 4. Válogatás. Magyar Krónika, Budapest, 1989. 166. In: Hűséggel az egyházhoz és a történelmi magyar hazához. Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 100., esztergomi érseki kinevezésének 70., valamint halálának 40. évfordulójára. Hittel a Nemzetért Alapítvány, Budapest 2015. 219-227. Szabó Csaba: Mindszenty József bíboros a budai várban, 1956.

²¹ „XII. Piusnak a rádióban is közzölt enciklikáját követően egyházi részről az első hazai megnyilatkozásnak tekinthetjük a forradalom kitörése után Virág pécsi püspöknek már másnap, október 29-én, öt év óta az első, az ÁÉH cenzúrája nélkül kiadott, következő pásztorlevelét, mely feltárta és összefoglalta a magyar katolikus egyház kirívó sérelmeit: (...) „Kívánjuk, hogy az elmúlt évek kirívó sérelmei haladéktalanul orvoslást nyerjenek. Nevezetesen: az ártatlanul bebörtönzött Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek helyzetessék szabadlábra, teljesen rehabilitáltassék és nyolcévi szenvedés után végre elfoglalja érseki székét. Hasonlóképpen a többi, fogságban tartott vagy egyébként akadályozott egyházfők is azonnal visszatérhessenek székhelyeikre. (...) Felelősek vagyunk mindnyájan a magyar jövő előtt! Ne mondhassa senki, hogy amikor megmondhattuk volna, mi fáj, akkor nem szóltunk. (...) Mi pedig bátor hitvallással, katolikus öntudattal tegyük meg azt, amit a mai helyzet megenged, de meg is követel.” Pécs, 1956. október 29-én Ferenc s.k. pécsi püspök

In: Salacz Gábor: A Magyar Katolikus Egyház tizenhét esztendeje (1948-1964). Dissertationes Hungaricae ex Historia Ecclesiae IX. Görres Gesellschaft München 1988. 142-144. Sorozatszerkesztő: Adriányi Gábor

²² Mindszenty József: Emlékirataim. Budapest, Szent István Társulat, 1989. 416–417. Hűséggel az egyházhoz és a történelmi magyar hazához. Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 100., esztergomi érseki kinevezésének 70., valamint halálának 40. évfordulójára. Hittel a Nemzetért Alapítvány, Budapest 2015. 219-227. Szabó Csaba: Mindszenty József bíboros a budai várban, 1956.

Mindszenty József szabadon töltött napjai 1956-ban. In Okvát Imre: (szerk.): ÁVH – Politika – 1956. Politikai helyzet és az állambiztonsági szervek Magyarországon, 1956. Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, Budapest, 2007. 223–234.

²³ A rétsági laktanya tisztjei – Vajtai Gyula, Tóth József, Stifft Róbert főhadnagy és Galajda Béla hadnagy – szállították Rétságra a főpapot. Bár a jelenleg rendelkezésre álló, ismert dokumentumokkal nem igazolható, mégis voltak olyan feltevések, hogy Mindszenty Józsefet eredetileg nem Rétságra akarták szállítani, illetőleg voltak, akik nem ezt akarták. Ezzel kapcsolatban a következők ismeretesek. 1/Mindszenty bíboros a következőképpen emlékezik vissza arra, amikor Felsőpetényben a falu küldöttsége – azok erőteljes követelésére – bebocsátást nyert hozzá (akkor még az őrség nem szüntette meg a bíboros őrzését): A petényiek küldöttsége „megtapint, itt vagyok-e, hogyan érzem magam, nem raboltak-e el? Féltek, aggódva kételkedtek sorsom felett; tudták, hogy nemzeti zászlóval díszített tankon orosz és ÁVH-fegyveresek jöttek értem, de ezeket egylegőre úgy látszik, elrejtették előlem.” Mindszenty József: Emlékirataim. Budapest, Szent István Társulat, 1989. 416. 2/„A szabadítási szándék híre még Balassagyarmatra is eljutott, ahol Magyar Pál, a forradalmi bizottság titkára, már lépéseket is tett egy esetleges fogadás előkészítésére a katolikus plébánián.” Tyekvicska Árpád: A bíboros és a

kíséretében október 31-én korán reggel a fővárosba indult az esztergomi érsek, a budai várba, az Úri utcai primási palotába. Útközben mindenütt harangzúgás és tisztelgő, éljenző tömeg fogadta.²⁵

Mindszenty József szabadulására és rehabilitációjára így emlékezett: „Október 30-án az ÁVO-különítmények a tömegtől megfélemlítve kijelentették: az ítélet törvénytelen, elhagyhatom a börtönt. Felkészültem, hogy elmegyek. Október 31-én, miután a szabadságharcosok kiszabadítottak, a kormány (egyik tagjuk Kádár) beolvasta a rádióba teljes rehabilitációm, mert az ítélet alapja a justizmord. Maga a miniszterelnök olvasta be. Ha ez a gondolat Kádártól van, aki az én üldöztetésem, kivizsgálásom és elítélésem fő tette, akkor csak taktikai manőver. A részleges megegyezés alapján új intrikákat sző. Így akar érvényt szerezni álláspontjának, beleértve a Le Monde-ot és a L'Humanité. Imádkozom ezért a Kádárért, de tudom, ki Ő. Irántam tanúsított »jóakarata« ördögi póz.”²⁶

katoná. Mindszenty József és Pálincás-Pallavicini Antal a forradalomban. Budapest, Századvég Kiadó, 1956-os Intézet, 1994. 40. 3/Mindszenty József saját visszaemlékezéséből való a következő idézet: „*Lengyelországban a primást maga Gomulka szabadította ki, engem a kormány egyik része leplezett szovjet páncélosok akart átadni a kivonuló orosz seregeknek.*” Mindszenty József: 1956 – Írások a hagyatékából. Szépművészeti Könyvkiadó, 2016. 39. 4./„*Galajda Béla ekkor jött haza Budapestről és újságolta, hogy útközben találkozott egy szovjet páncélosokkal, amiben Horváth János, az ÁÉH elnöke ült és Mindszentyért voltak. Ezt olyan beállításban mondta el, hogy az oroszok el akarják vinni Mindszentyt.*” Petrovics József tanúkihallgatási jegyzőkönyvéből 1957. III. 29. In: Pálincás Antal és társai V-147842 Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. 5/Garami Lajos bírósági vallomásától való a következő idézet: „*Bemutatkozás után (Mindszenty József) azt mondta: »katoná urak, ugye nem fognak agyonlőni?«*” Balogh Margit: Mindszenty József (1892-1975) II. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Budapest, 2015. 1013. 6/Vác Város Forradalmi Nemzeti Bizottsága nevében Pétery József váci megyéspüspököt egy Vácra induló csoport Hejccéről szabadította ki. Ennek kapcsán merült fel az, hogy Mindszenty bíboros is Hejccére szállítják. „*Az akció megtervezői tisztában voltak azzal, hogy nem lehet indulás előtt pontos információkat beszerezniük az útvonalon lévő helyzetéről. Általában az 56-os források kiemelik, hogy 25-30 km-re is alig tudták, hogy milyen esemény történik, itt pedig egy 250 km-es útra indultak Vácra. Hejccére menet a Vác-Aszód-Encs-Gibárt útvonalon haladtak, a visszatérés útvonalát pedig a miskolci eseményektől függően tervezték, esetleges kerülő útként Balassagyarmaton keresztül kívántak hazaérkezni.*” Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 3.1.5 O-18635/1 (= Váci püspökségen lévő reakció.) 122.

„*Az épület, ahová tartottak, nem volt a püspöki aula számára ismeretlen, mivel Petróczi Sándor, volt titkár több alkalommal járt püspökénél, aki ebben az időszakban 60 volt szerzetes nővér között élt. Tehát tudták, hogy ha csak nem változtak meg a körülmények, akkor nem kell számítaniuk fegyveres ellenállásra. A település közelében jelentős erőt képviselt ebben az időben a Tornyosnémetiben található határőrség, amelynek Mindszenty József esetleges Hejccére kerülésekor biztosítania kellett volna rendkívüli körülmények esetén az erősítést a primást őrző személyek számára.*” Magyar Országos Levéltár. M-KS 276. (= MDP Központi szerveinek iratai.) 53. fond. 240. cs. 59. öe. (Javaslat Mindszenty József elítélt ügyében.) In: Hornyák Máté János: Egy katonai akció Pétery József váci püspök kiszabadításáért. Egyháztörténeti Szemle 12. évfolyam 3. 2011. <http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/hornyakmate.htm>

²⁴ A laktanyában töltött éjszaka után, október 31-én reggel, katonai kísérettel, a kormány utasítására kísérték Budapestre a primást. A páncélos menet parancsnoka Pálincás-Pallavicini Antal őrnagy, a rétsági forradalmi katonai tanács elnöke volt.

²⁵ Mindszenty bíboros emlékirataiban erre a diadalmenetre így emlékezik: „*Október 31-én reggel 6 órakor indulunk a rétsági honvédkaszárnyából: katonai diadalmenetben, virágot hintő, ujjongó közönség sorfala közt. Katonai autón megyek. Impozáns a menet; harckocsik, rohamlövegek, ragyogó arcok. S amint most a falvakon lassítva, és áldást osztva haladunk át, mindenütt megszólalnak a harangok, hull a virágeseő és örömmámor ujjong felénk. Vácot, Újpesten megállunk; lépésben tudunk csak hajtani, a tengernyi nép mindenütt lelassítja a menetet. Ledöntött orosz emlékeket, sérült épületeket, szünetelő gyárakat látok – és boldog, megkönnyebbült emberi arcokat.*” Mindszenty József: Emlékirataim. Budapest, Szent István Társulat, 1989. 420-421.

²⁶ Mindszenty bíboros levele a (vatikáni) bíboros államtitkárhoz (H. J. Cicognanihoz) 1964. június 30. In: Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: A Szabadság térről Washingtonon át a Vatikánba – és vissza. Mindszenty József bíboros, primás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékekkel 1956-1971. Veritas Történetkutató Intézet – Magyar Napló • Budapest, 2016. 217-218.

A forradalom leverését követő megtorlást a rétsági ezred tisztjei sem kerülhették el. Pálinkás Antal őrnagyra a legsúlyosabb büntetést mérték: a katonai bíróság halálra ítélte. A végrehajtásra 1957. december 10-én került sor, mint azt a felvett jegyzőkönyvben, hazug módon megfogalmazták: „törvényes keretek között”.

A testőrökre több év börtönt szabtak ki. Az alakulat parancsnokát, Garami Lajos ezredest 10 év börtönbüntetéssel sújtották.²⁷

Idekívánkozik még egy történet három évről későbbről. Amikor Mindszenty az amerikai követség menedékében arról értesült, hogy a kiszabadítására 1956. október 30-án Felsőpeténybe érkezett újpesti fiatalokat is letartóztatták, 1959. november 27-én egy üzenetet fogalmazott meg az amerikai külügyminiszternek, amiben a fiatalok szabadságáért cserébe felkínálta saját maga szabadságát, sőt az életét is. Azt írta, hogy amennyiben komoly garanciákat adnak, akkor megadja magát a rezsimnek, és vállalja a fiatalokra kiszabott kivégzést. Az amerikaiak csak 1960 januárjában foglalkoztak ezzel az önfeláldozó javaslattal, s végül arra jutottak, hogy azt nem továbbítják a magyar kormányhoz.²⁸

Mindszenty József 1956-ban megáldotta a magyar fegyvereket²⁹

„A jogos önvédelem mindenkor jogi birtoka minden egyes embernek, minden egyes családnak, minden egyes nemzetnek. A jogos önvédelem jegyében tették azt, amit tettek.”³⁰

Az alábbiakban a jogos önvédelemről olvashatunk két megnyilatkozást, Mindszenty bíboros és XII. Pius pápa erkölcsi útmutatása alapján. Mivel az 1956-os magyar szabadságharc a magyarok részéről védekező háború volt, így az önvédelmi harc is teljes mértékben jogos volt, erkölcsileg helyénvaló.³¹

“A magyar fegyverekre főpásztori áldásomat küldöm, azt kívánom, hogy azt a dicsőséget, amit a magyar fegyvereknek szereztek, sokasítsák, gyarapítsák majd, amikor arra szükség lesz.” Ha Mindszenty helyeselte a jogos önvédelmet, akkor nyilván annak eszközeit is helyeselte. *Ha van igazságos önvédelem, akkor az eszköz is jogos.*³²

Ha egyszer valakit megtámad egy másik ország, annak joga van védekezni. Az 1956-os szabadságharc jogos volt, ez *jogos* háború (hiszen az orosz támadta meg Magyarországot).

²⁷ A Nógrád Megyei Levéltár internetes blogja / Szerkesztő: Tyekvicska Árpád / Adat- és képbevitel: Kiss Nelli <http://nmlevel2-1956.blogspot.hu/2010/11/mindszenty-jozsef-kiszabaditasa.html>

²⁸ Lásd ehhez jelen írás későbbi részében a „*salvus conductus*”-ról közöltek.

²⁹ Magyar Honvéd, 1956. október 31. szerda. In: 1956 a sajtó tükrében 1956. október 22. – november 5. Kossuth Könyvkiadó 1989. Szerkesztette: Izsák Lajos és Szabó József. 187.

³⁰ Mindszenty József homíliája 1972. október 23. Bécs, Kapucinus-templom. P. Szőke János: Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 100-103.

³¹ Lásd ehhez még Krajsovszky Gábor: Jogos önvédelem, igazságos háború, halálbüntetés című írását http://eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_hit_59.pdf

³² Krajsovszky Gábor: Válogatott közlemények a katolikus dogmatika, a hitvédelem és a XX. századi egyháztörténet témaköréből. Szerzői kiadás Budapest, 2014. 148-150. <http://mek.oszk.hu/14700/14736/>

Ágyúk megáldása is létezik a régi Rituáléban.³³ Valakik azt mondják erre: ott van a Tízparancsolatban, hogy ne ölj. És akkor az abortusz? Ott hogy tartják be a “ne ölj” - t? Ők akkor miért nem tartják be? 5. parancs – saját magam életét megvédeni: jogom van hozzá, de nem kötelességem (például, én már öreg vagyok). De ha családapa vagyok, másoknak szüksége van rám, akkor **kötelességem** megvédeni a magam életén túl például a leányom szüzességét, a vagyonomat is. A védelem csak arányos lehet – *cum moderamine inculpatae tutelae*: a bűnös mértéket ne üsse meg (a büntelen fegyelem mértékével). Tehát, ha egy pofonnal elháríthatom a veszélyt, akkor ne vágjam le a fejét.³⁴

Szabad-e megölni a tirannust?

Tirannus = a császár, ebben az esetben az igazságtalanul uralkodó “államfő”. Erre a kérdésre XII. Pius pápa egyik beszédjében adja meg a feleletet, hirdeti meg a zsarnok jogos megölésének a feltételeit – ezt ő a **kommunizmus megdöntésére** hirdette meg, azért hallgattak róla. Ez egyben az *igazságos háború (azaz a védekező háború, a kollektív önvédelem) elmélete* is. A szempontok a következők: először is, *gondolják át, hogy érdemes-e az erőszakot alkalmazni*. Ehhez az alábbi *feltételeknek* kell teljesülniük:

1. **A rendszer legyen jogtalan.**
2. **Az egész nép morálisan (erkölcsileg) álljon mögötte – tehát ne csupán egyéni kezdeményezés, akarat legyen, hanem tömegek álljanak mögötte.**
3. **A fegyveres legyen az egyetlen út a rendszer megsemmisítéséhez.**
4. **Biztosak legyenek abban (érezzék azt), hogy nyerni fognak a zsarnok megtámadása esetén (komoly esély legyen a győzelemre) és azt, hogy a következő rendszer nem lesz rosszabb. A felkelő érezze az erkölcsi győzelmet is.**
5. **Arányos eszközök legyenek. Tehát a főnököt öljék meg csak és ne az egész népet. És ne atombombát alkalmazzanak, hanem enyhébbet. (XII Pius pápa)**

Erkölcsi és fizikai győzelmet érezze. Ha akkora a túlerő, akkor ne indítsa el a zsarnok megölését, különben óriási lesz az emberveszteség. Ugyanis veszteség esetén a zsarnok bosszút áll. *És mi a helyzet 1956-tal – az védekező háború volt, tehát mindenképpen védekezni kellett, még a túlerővel szemben is*. Erre tehát a 4. kitétel nem vonatkozik. Ha ezek teljesülnek, akkor megtehetik! (Például 1989-ben a román diktátor kivégzése.)

„XII. Pius pápa 1956-ban minden rendelkezésre álló eszközzel küzdött értünk, és egyetlen napon háromszor állt a világ elé Magyarorszáért. Nyíltan a szemébe mondta a hatalmaknak, hogy a védelmi háború ilyen emberetlen támadással szemben: *jogos*.”³⁵

³³ Rituale Romanum 1884, 68-71. (Bibliotheca Strigoniensis 33292.) In: Krajsovszky Gábor: Erdős Mátyás atya elmékedései, beszédei, előadásai II. Budapest, 2014. 145-149. <http://mek.oszk.hu/14700/14781/14781.pdf>

³⁴ Dr. Erdős Mátyás esztergomi volt dogmatikatanár megnyilatkozásából.

³⁵ Mindszenty József: Emlékirataim. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 448. Pongráz Gergely (aki 1956-ban a Corvin-köz parancsnoka volt) közlésében jelent meg az a két távirat, amelyben Eisenhower amerikai elnök szabad kezdet ad az oroszoknak a magyarországi események vérbefojtására. „Azonban, hogy a szovjet gőzhenger meginduljon, arról gondoskodott az amerikai külügyminisztérium, amikor a Moszkvában levő követének elküldte azt a táviratot, melyet mélyen elhallgatnak úgy Keleten, mint Nyugaton. Ezzel a távirattal biztosították a Szovjet kormányt arról, hogy: »Az Egyesült Államok kormánya nem tekinti Magyarországot, vagy a szovjet blokk bármely tagját potenciális katonai

„Menekülök az amerikaiakhoz”³⁶

„Arról beszéltünk, hogy sokkal jobb lett volna 5-600 embert halálra ítélni, akkor 30 ezer emberrel kevesebbet kellett volna börtönbe csukni.”³⁷ (Kádár János)

Mindszenty bíboros 1956-ban, a szabadságharc leverésekor – *mivel akkor más ésszerű lehetőség nem volt kilátásban* – az Amerikai Egyesült Államok budapesti követségén talált menedéket, ezáltal is tartalékolva magát a magyar egyház és haza számára. Többször és többféle okból kifolyólag gondolt rá és tett komoly elhatározást arra vonatkozóan, hogy elhagyja az amerikai követség épületét. Erre végül is csak 1971. szeptember 28-án, az országból való kiutasításának kapcsán került sor.

Az amerikai követségre való menekülését a következőképpen írja le: „Az elkerülhetetlen lefogás és a Szovjetunióba hurcolás helyett így reméltem még tartalékolni magamat hazám és Egyházam további szolgálatára. Ezt a nagy célt emlegette a parlament kapujában hozzám csatlakozó rokonszenves katonatiszt is.”³⁸ Két katonatiszt, Nagy Kálmán és Ács Tihamér volt ebben Mindszenty bíboros segítségére.

Nagy Kálmánt a Budapesti Katonai Bíróság 15 évre ítélte első fokon, nyolcra másodfokon, négy és fél évet le is töltött. Katonai rangjától megfosztották. Ács Tihamért a Nagy Kálmán elleni perben egy év börtönre ítélték, amit három évre felfüggesztettek, és lefokozták.³⁹

Mindszenty bíboros két alkalommal különösen fontolóra vette, hogy kijön az amerikai követségről, számolva azzal, hogy újból a rendszer foglya lesz. Ha kint marad, semmilyen tevékenységet nem tudott volna tovább kifejtetni – és ahogyan írta is emlékirataiban, ezáltal tartalékolni tudta magát a magyar egyház és haza számára. *Így nem megalapozott az a kritika, hogy miért menekült oda, miért nem maradt a „hívei körében”*. Először 1959-ben, cserébe saját magát akarta felajánlani a lefogott és a legsúlyosabb (halálos) bírósági ítéletek előtt álló

szövetségesnek.« Charles Bohlen, az Egyesült Államok moszkvai nagykövetének emlékirataiban (Witness to History) 413. oldal; »Az Egyesült Államok kormánya nem tekinti jó szemmel azokat a kormányokat, amelyek barátságtalan viszonyban vannak a Szovjetunióval.« Brian McCauley, Hungary and Suez. 1956. Journal of Contemporary History, 1981 volume 16, 777-800. oldal In: Pongrácz Gergely: Corvin köz – 1956. 20-21. http://www.magtudin.org/Corvin_koz.pdf

³⁶ Mindszenty József: Emlékirataim. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 442. (Alfejezet címe)

³⁷ <http://www.csongradihirek.hu/portal/index.php/szubjektiv/563-a-valos-kadar-rendszer-s-ami-moegoette-volt>
<http://tothilonka56.hu/> (Tóth Ilonka életéről szóló kiállításon szereplő egyik felirat, Árpádföld)

³⁸ Mindszenty József: Emlékirataim. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 443.

³⁹ Hadtörténelmi Levéltár (HL) XI. 22. Nagy Kálmán és társa pere. Továbbá: ÁBTL 3. 1. 9. V–144889. Nagy Kálmán és társa. 014/B.II./1959 elsőfokú ítélet. Legfelső Bíróság Katonai Kollégiuma 026/1959 másodfokú ítélet. In: Szabó Csaba: Mindszenty József a budai várban, 1956. Hűséggel az egyházhoz és a történelmi magyar hazához. Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 100., esztergomi érseki kinevezésének 70., valamint halálának 40. évfordulójára. Hittel a Nemzetért Alapítvány, Budapest 2015. 219. Jelen tanulmány egy átdolgozott, bővített másodközlés. Első megjelenése: Mindszenty József szabadon töltött napjai 1956-ban. In Okváth Imre: (szerk.): ÁVH – Politika – 1956. Politikai helyzet és az állambiztonsági szervek Magyarországon, 1956. Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, Budapest, 2007. 223–234.

fiatal szabadságharcosokért, tehát akár *az életét is feláldozta volna!* Második alkalommal pedig 1967-ben az amerikai követség nagykövetségi rangra emelése indította ilyen elhatározásra. Az alábbiakban ennek a két esetnek a dokumentációiból olvashatunk részleteket.

Amikor Mindszenty bíboros az amerikai követségen hírt vett annak, hogy az újpesti szabadságharcos fiatalok a legsúlyosabb büntetésnek néznek elébe, cserébe értük át akarta adni magát a kommunista hatóságoknak. Ő nem tudhatta azt, hogy ezeknek a fiataloknak az élete már hónapokkal azelőtt bevégeztetett.⁴⁰

Mindszenty bíboros 1959. december 3-án közleményt bocsátott ki Herter amerikai külügyminiszter részére, amelynek tartalma a következő volt: „Mivel újpesti fiatalok is szerepelnek a névsorban, feltételezhető, hogy »bűnük« annyi, hogy segítséget nyújtottak Mindszenty bíborosnak. 1956. október 30-án, délután 17 órától 24 óráig több fegyveres szabadcsapat érkezett Felsőpeténybe, később Rétságra, közöttük újpestiek is. Ők későn érkeztek, mert a bíborost már elengedték az ÁVH öt őrző csapatai, amelyek egyik részlege átállt a fölkelők oldalára, mert – ahogy ők kifejezték – »illegálisan tartották őt őrizetben«. Ezért ártatlan embereket ítélték el, vagy várnak kivégzésre. Azért, hogy ezeknek az ártatlan fiataloknak ne kelljen miatta meghalni, a bíboros primás felajánlja, hogy megadja magát helyettük, az ő szabadságukért és *salvus conductus*-ukért (szabad oltalom – KG) cserébe, amelyeknek azonban több biztosítékkal kell rendelkezniük, mint amelyet Nagy Imre miniszterelnöknek adtak. Ha a helyi rezsim nem tudja ezt garantálni, akkor garantálja az egyik nagyhatalom, amely illegálisan van jelen és ellenőrzi itt a hatalmat. Amennyiben komoly garanciákat adnak, a bíboros megadja magát a rezsimnek, és vállalja a fiatalokra kiszabott kivégzést.”⁴¹

„Meditáció közben arra gondoltam, hogy hagyok hátra egy levelet, majd kimegyek és megadom magam a követség körüli ÁVO-s öröknek. Ők aztán majd megkínóznak, mint korábban tették. Ez is elmúlik majd, de sokkal nehezebben, mint odakint a szenzáció, amely ennek nyomán várható. De el kellett vetnem ezt az ötletet: ma nem szolgálnék vele magasabb érdeket, mint 1957-ben vagy 1958-ban tettem volna. Az erkölcsi törvény pedig megtiltja, hogy magasabb célok nélkül feladjuk életünket.”⁴²

A második eset akkor történt, amikor is Agostino Casaroli 1967. szeptember 22-én közölte a római magyar nagykövettel, hogy értesüléseik szerint az új amerikai nagykövet⁴³

⁴⁰ Az újpesti „ellenforradalmárok” ügyében 1959. március 15-én és július 28-án hangzottak el az ítéletek, öt főt július 30-án, egyet-egyét augusztus 5-én és szeptember 23-án végeztek ki. In: Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkatató Intézet, Budapest 2010. 13, 77.

⁴¹ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkatató Intézet, Budapest 2010. 76-77. Somorjai Ádám: Mindszenty bíboros követségi levelei az Egyesült Államok Elnökeihez 1956–1971. METEM, Budapest, 2011. 83-84.

⁴² A budapesti amerikai követségen tartózkodó Mindszenty bíboros levele az USA elnökéhez menedéke ügyében. 1959. november 13. In: Somorjai Ádám – Zinner Tibor: (szerk.): Majd' halálra ítélve: Dokumentumok Mindszenty József élettörténetéhez. (CD-melléklettel). Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008. 861. Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkatató Intézet, Budapest 2010. 73.

⁴³ Martin J. Hillenbrand budapesti nagykövetről van szó. Somorjai Ádám: Sancta Sedes Apostolica et Cardinalis Ioseph Mindszenty, III/2. Documenta 1967-1971. METEM, Budapest, 2012. 33.

október 15-18-a között elfoglalja budapesti állomáshelyét és a követség rangját nagykövetségi szintre emeli.⁴⁴ Mivel ez az illegitim kommunista rezsim Amerika által történő fokozottabb elismerését jelentette, Mindszenty bíboros tiltakozásul önként el akarta hagyni a nagykövetség épületét és át akarta adni magát a magyar rendőrségnek, vállalva a börtönbe való visszatérést is. Tekintettel arra, hogy Mindszenty bíboros azt a véleményét közölte a Szentszékkal, hogy az amerikai-magyar viszony helyreállása után nem maradhat a jelenlegi helyén, számítani kellett arra, hogy Mindszenty bíboros a saját elhatározásából elhagyja az amerikai nagykövetség épületét.⁴⁵ Ez új helyzetet teremtett, amelynek mindenki számára kellemetlen következményeit el kívánták kerülni. Casaroli hozzáfűzte, hogy a pápa bízik abban, hogy Mindszenty bíboros Rómába jön, és meg tudja győzni őt arról, hogy tartsa magát a megállapodásban vállaltakhoz.

A jelentésről szóló vitában (ez alkalommal a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának titkársága is foglalkozott a kérdéssel) Kádár kijelentette, hogy a Politikai Bizottság által az előző ülésen elfogadott álláspont a helyes, nem kell változtatni. Szerinte az a lényeg, hogy „Mindszenty szűnjön meg esztergomi érsek lenni”. Ha megszűnik esztergomi érsek lenni, teljesen alárendelt kérdéssé válik, hogy hol van. Ennek alapján kell tárgyalni. A következő kérdés, hogy „Mindszenty innen úgy nem mehet el, hogy a Vatikán érte valamiféle garanciát ne vállaljon. Harmadik: ha úgy alakul a helyzet, hogy ezt nem sikerül rendezni, Mindszenty kijön az amerikai követségről az utcára, akkor mi Mindszentyt börtönbe nem csukjuk, hanem közigazgatási eljárás alá vonjuk.”⁴⁶

1967. december 13-án Mindszenty bíboros a Vatikánnal történő levelezéseket követően, valamint König bíboros látogatásának hatására az alábbiakat írta Washingtonba, az elnöknek: „Ezért hálásan elfogadom az Ön felajánlott, további kedves vendégszeretetét. Nincs más megoldás, mert már meghajoltam a Szentatya kérése előtt, hogy tartózkodjam a rendszernek történő kapitulációtól.”⁴⁷ Figyelemre méltó a Zágon József által írt levél azon részlete, amely Mindszenty bíboros döntésében fontos szerepet játszhatott: „a követségről és az országból való távozásnak – ha erre sor kerül – bele kellene illeszkednie Eminenciád eddigi vonalvezetésébe: nem önmagáért, nem politikai szempontból, hanem az egyház érdekében szenvedett, s ha most szabad földre lép, ezt sem egyéni, sem politikai, hanem vallási érdekből kívánja tenni.”⁴⁸

⁴⁴ M. Szebeni Géza: A Mindszenty-ügyek 2. (1949-1971) Magyar Szemle XVII. évfolyam 1-2. 2009. február http://mindszenty.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=141:m-szebeni-geza-a-mindszenty-uegyek-2&catid=28:tanulmanyok&Itemid=41

⁴⁵ Somorjai Ádám: Sancta Sedes Apostolica et Cardinalis Ioseph Mindszenty, III/2. Documenta 1967-1971. METEM, Budapest, 2012. 17, 24.

⁴⁶ M. Szebeni Géza: A Mindszenty-ügyek 2. (1949-1971) Magyar Szemle XVII. évfolyam 1-2. 2009. február http://mindszenty.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=141:m-szebeni-geza-a-mindszenty-uegyek-2&catid=28:tanulmanyok&Itemid=41

⁴⁷ Mindszenty bíboros követségi levelei az Egyesült Államok elnökeihez 1956-1971. Edited by Ádám Somorjai. METEM Budapest 2011. 307; Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkutató Intézet, Budapest 2010. 279-282.

⁴⁸ Somorjai Ádám: Sancta Sedes Apostolica et Cardinalis Ioseph Mindszenty, III/2. Documenta 1967-1971. METEM, Budapest, 2012. 80, 82.

1956 – pannonhalmi vonatkozások

Az alábbiakban közlésre kerül Söveges Dávid igazgató (Pannonhalmi Bencés Gimnázium) visszaemlékezése, bemutatva egy kis szeletét annak a kegyetlen megtorlás-áradatnak, amely az 1956-os szabadságharc kommunista részről történt véres leverését követte.

„»Mikor az ebédlőből kijöttünk, már ott álltak négyen, visszavezettek az irodába. Közben a postás letette ott a napi postát, ennek is nekiestek. A matematikai versenyfeladatai csomagban, ráírva a napot, amikor fel lehet bontani, a verseny napján. Mondtam, mi van benne, de a rendőrnek gyanús volt, felbontotta azonnal. Aztán szóbelileg, minden írás nélkül, kijelentette, hogy le vagyok tartóztatva, vegyem le a szemüvegem, s lekent három hatalmas pofont. Megengedte, hogy átöltözzem, az aktatáskába beletegytek breviáriumot, inget, zsebkendőt. [...] Az iroda kulcsait a portán tettem le Lajos bácsinál, feltuszkoltak egy teherautó nyitott hátsó platnijára, maguk is felszálltak, vagy tízen, és indultunk Győrbe.«

A történelmi teljesség miatt leírjuk, hogy a teherautón Söveges Dávidot annyira összeverték, hogy Győrben azonnal kórházba szállították, felgyógyulása hetekig tartott. Nem sokkal később lázításért 2 év börtönre ítélték, amit le is töltött. Egyik fő tárgyi bizonyítéka a lázításnak a Pannonhalmi Hírek „megjelentetése” volt.”⁴⁹

1956 okaihoz és eseményeihez

„A nemzeti kommunizmus ugyanis nem annak a tünete – mint Nyugaton beállítják –, hogy a kommunisták nemzeti platformra helyezkednek, hanem az ellenkezőjét jelenti: a nemzetiek helyezkednek kommunista platformra.”⁵⁰

A következőkben Mindszenty József néhány gondolatát olvashatjuk az 1953-ban történt hatalomváltásról, Nagy Imre miniszterelnök személyéről.

„A magyar nép sohasem volt nyáj-nép, hanem egyénekből, családokból, törzsekből alakult nemzet. Magyarországot erőszakkal és álnoksággal letörte Moszkva és Rákosi. De nem hódolt be soha nyáj-jellegétől irtózó egyénisége, kereszténysége, nyugatisága és nemes magyar rátartisága. Moszkvát tudomásul kellett vennie, de egyetlen pillanatra sem esett vele szerelembe. Az első években nem jelentkezett, nem jelentkezhett nyílt ellenkezése. De akkor is akadtak tüntetések, és nem a népvézerek pórása szerint. A fővárosban a külföldi sport-botrány alkalmulvételével 100 000 tüntető viharzott át az utcákon, és úgy mellékesen megbuktatta Gerő minisztert, Rákosi ideológiai ikerhelyettesét. Amikor Nagy Imre lett a miniszterelnök 1953. július 4-én, a magyar nép országosan megmutatta gondolkozását. Őt Rákosinál, Titót Sztálinnál inkább szívelte, de csak, mint kisebb rosszat az adott helyzetben. Akárki, csak Moszkva és Rákosi ne! Micsoda Rákosi-undor volt itt, hogy a halott Rajk, a

⁴⁹ Szalai Béla: Szegletkő – a pannonhalmi bencés gimnázium és diákotthon története I. kötet. Az első negyedszázad 1939-1964. Budapest, 2014. 196-197.

⁵⁰ József Mackiewicz: A Vatikán a vörös csillag árnyékában. Attraktor Kiadó, Máriabesnyő, 2012. 205.

bűnös eszköz is inkább... Nagy Imre a lelkek jelentős megkönnyebbülését hozta pusztán azzal, hogy ő már nem Rákosi.”⁵¹

Mindszenty József Kádár Jánosról és a békepapokról

„Amint azt több mint fél évszázada tudjuk a gyakorlatból, bárhol is arasson diadalt a kommunista forradalom, rögtön bevezetik a minden képzeletet felülmúló önkényuralmat, amilyen még nem volt a történelemben, a totalitarizmust. Tehát nem »engedi szabadjára« az emberi személyiséget, szembeszállva Istennel, ellenkezőleg, megbéklyózza az ember minden élettevékenységét, gondolatát, szavát, térbeli mozgását, döntési szabadságát. Ezen felül szellemi rabságba taszítva rendszerint anyagilag is kisémmizi, ezzel is fokozva az evilági lét nyomorúságát.”⁵²

„Ausztriát kivéve az összes szomszédok megijedtek a magyar tűztől, mi lesz velük: Tito, csehek, románok. Mutassanak fel a történelemben még egy ilyen Kádár-szerepet valamelyik tragikus vezető körül, aki az árulásban és kétszínűségben idáig vitte. Kádárban nem volt szervezőképesség. Elföldelte Rákosi züllő pártját. Elment az oroszokért. Ez nem képesség, hanem elvetemültség. Kádár »jótéteményé«-nek dicséretében, vagy tudomásulvételében a két – szélső bal és belső bal – irány csak fokozatban tér el.”⁵³

Mindszenty bíboros még 1946-ban, a Váci Székesegyházban Péter József váci megyéspüspök palliumának átadásakor mondott beszédjében utalt egy kegyetlen uralkodóra. Idő és idő közt párhuzamot vonva, mindez vonatkoztatható az 1956-os megtorlást követő magyarországi diktatúra moszkvai helytartójára is.

„Vannak azonban – különös –, akik nem szeretik az édesanyát, sőt akik gyűlölni tudják azt. Furcsa szerzet, de ilyen is van. Ezeknek eszményét a történelem lapjain találom meg. E lapnak címe: Földnélküli János uralkodó. Ha valaki, ez az uralkodó tudta igazán gyűlölni az Egyházat. Kifosztotta s utálta az Egyházat. Az élete szakadatlan gyilkosságözön, s nagy fajtalanágözön volt. Meggyilkolta saját kezüleg unokatestvérét, mert az volt a jogos örökös, meggyilkolta a walesi édesanyáknak a gyermekeit. Egyszerre 28 gyermeket akasztatott fel és minden akasztófával szembeállította az édesanyát. És amikor látta az édesanyák szenvedését és a gyermekük vonaglását, kárörömmel járatta a tekintetét ide-oda, anya és áldozat között. Gyűlölte a saját szülő édesanyját is. És amíg ezt tette, országa egyre fogyott és egyre kisebb lett. Ő azonban nem engedett szenvedélyeinek viharából és a legelölkelőbbeket összefogatta az országban és százezer fonsterlinget szedett ki mindegyikből. Aki nem tudott fizetni, annak kitépette fogait. Egyszer csak ez az élet is elmúlt. Mert az egyházüldözők élete is befellegzik, azok sem örökéletűek. És ennek a Földnélküli Jánosnak a történelem megörökítette a

⁵¹ Mindszenty József: Emlékirataim. Helikon Kiadó, Budapest, 2015. (Sajtó alá rendezte: Kovács Attila Zoltán és Soós Viktor Attila) 444-445.

⁵² József Mackiewicz: A Vatikán a vörös csillag árnyékában. Attraktor Kiadó, Máriabesnyő, 2012. 26.

⁵³ Mindszenty József: 1956 – Írások a hagyatékból. Szépmíves Könyvkiadó, 2016. 196.

sírfeliratát: »Itt nyugszik egy uralkodó, János volt a neve. Egész élete a gaztetteknek a láncolata volt, és amikor megérkezett a pokolba, azt is bemocskolta önmagával.«⁵⁴

Mindszenty bíborosnak a vatikáni bíboros államtitkárhoz, H. J. Cicognanihoz 1964. október 1-én az amerikai követségen keresztül intézett levelében részletesen jellemzi a magyarországi kommunista pártfőtitkár ellene és az ország ellen irányuló nemzetgyilkos ténykedését.

„Igazi vendéglátóm (az amerikai követség – KG) nem informált engem fogolycsere felől. Én nem vagyok »hidegháborús probléma«. Engem már a hidegháború előtt fogadtak a követségen, amikor Kádár mint progresszív, véres Ephialtész behívta és bevezette a szovjet imperialista hadsereget, Kína sürgetésére, hazája és saját kormánya ellenében. Akkor történt ez, amikor a szovjet ágyúkat az Egyesült Államok követségére irányították. Ez nem hidegháború volt.

Magyarországon nemcsak én nem vagyok saját helyemen. Nagyon sokan vannak ilyenek: 3 püspök, kb. 1000 pap, akiket elmozdítottak jogos pozíciójukból. 180 16 éves fiatal öltek meg és kb. 35.000 fiút és leányt deportáltak Szibériába. 2 millió magyar van Erdélyben, akiket letartóztattak, deportálták őket a gyilkos malária régiójába. 2 millió magzat nem találta helyét Magyarországon, akiket ő, a szalonmészáros kiirtott. És az egész magyar nép nincs a helyén. Mint a nagy migrációs nyugtalanság idején a nomádok, 1945 óta a magyarok is mindig úton vannak kenyér után, de leginkább a nyomasztó helyzet miatt. Ez nem okoz lelkiismereti problémát Kádárnak.

Kádárnak tudnia kell, hogy én talán már nem lennék a követségen 18 hónap múltán, sőt korábban sem, ha az ő helyzete jogilag rendben volna, és nem lenne diktatórikus (ideológiai szempontból hidegháborús). Tudja, hogy az Egyház még a leigázott Magyarországon is szabadságot követel – amint a kommunista alkotmány is vallja. Kádár az oka, hogy ez a feltétel nem, vagy csak alig valósult meg. A bűnösök nem lehetnek meg bűnbakok nélkül.

Kádár, mint belügyminiszter és később diktátor négyszer esett exkommunikáció alá: letartóztatásom miatt, elítélésem miatt, később, mint második Rákosi, püspökök, papok tömeges üldözése miatt. Értem, hogy ki akar engem zárni az ő csatlós területéről.»⁵⁵

„Kádár János egy döntő forrás (némely emberek) szerint az Egyesült Államok követségéről való távozásomról és annak módjáról nyilatkozik. Úgy beszél, mintha rendelkezne az Egyesült Államok követsége felett és tulajdonosa lenne a háznak, vagy vendéglátóm lenne. Kádár nekem nem vendéglátóm. Ő 1948 óta az én üldözőm. Később együtt voltunk az ő Rákosijának foglyai. Nem vagyok a vendége. Hogy nem a házamban

⁵⁴ Krajsovszky Gábor: Legyőzötve is ő győzött! Szemelvények Mindszenty József bíboros írásából és beszédeiből. Hittel a Nemzetért Alapítvány Budapest, 2008. 91. <http://www.mek.oszk.hu/14700/14753/14753.pdf>

Egyházam és Hazám. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei I. Összegejtötte, bevezette, jegyzetekkel ellátta Beke Margit. Esztergomi Főegyházmegye kiadása, Esztergom, 1991. 89.

Pálos Frigyes: Mindszenty József bíboros, hercegprímás és a Váci Egyházmegye kapcsolata. <http://www.palosfrigyes.hu/> <http://www.palosfrigyes.hu/pdf/Mindszenty.pdf> 46.

⁵⁵ Mindszenty bíboros levele a (vatikáni) bíboros államtitkárhoz (H. J. Cicognanihoz) 1964. október 1. In: Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: A Szabadság térről Washingtonon át a Vatikánba – és vissza. Mindszenty József bíboros, prímás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékkal 1956-1971. Veritas Történetkutató Intézet – Magyar Napló • Budapest, 2016. 254-255.

vagyok, annak az az oka, hogy ő az ország után házamat is megszállta, előbb az orosz imperialista hadsereggel, majd házi szolgálival, a »békepapokkal«.”⁵⁶

A békepapok visszatérnek⁵⁷

„Magyarországon 1948-ig tűrhető volt az egyház helyzete, 48-tól 53-ig borzalmas, majd 53-tól 56-ig kis enyhülés volt tapasztalható. 56 leverését használták fel arra, hogy újból megszigorítsák az egyház elleni intézkedéseket. 1977-től adtak egy bizonyos intézkedési szabadságot a püspöki karnak, visszaszorították a prominens békepapok szabad garázdálkodását és hazudozásait.”⁵⁸

„Aki a helyzetet nem közvetlen közletről ismeri, az képtelen hű képet alkotni magának erről a megalázó és perverz helyzetről, a segédhaddként felhasznált békepapok szolgálalkúságáról, felelőtlenségéről és nem ritkán gátlástalan lelkiismeretlenségéről. Még ha kezdetben nem is vezette őket kimondottan romlott szándék, csak erkölcsi gyengeség és az üldözéstől való félelem; később, mint az Állami Egyházügyi Hivatal vallásgyűlölő megbízottainak belső munkatársai, s azok papokhoz nem illő szórakozásainak részesei, imaéletük teljes elhanyagolásával hitüket veszítik. Ebben a romlott szerepükben, ahogy megpróbálják elhallgattatni a lelkiismeret szavát, legfeljebb valamilyen egyénileg kialakított hitbéli felfogáshoz igazodnak. De vannak köztük párttagok, pártiskolát, pártakadémiát végzett rangos pártfunkcionáriusok, ÁVH tisztek, amit persze titokban tartottak, de azután nyilvánossá vált a szabadságharc alatt. Kiképzésük is titokban történik a különleges feladatokra, s mint hitehagyott papok érkeznek meg valamelyik idegen egyházmegyébe, hogy ott átvegyék a püspöki helynöki vagy irodai igazgatói állást.

Külföldi utazásaikkal és szerepléseikkel is a bolsevizmus érdekeit szolgálják. Ilyenkor az a feladatuk, hogy hamis tájékoztatást adjanak az Egyház és a kommunizmus viszonyáról a szabad világ keresztényeinek. Legtöbbször külföldi kapcsolatokkal rendelkező papokat, püspököket hoznak magukkal, akik ismerőseiknek az ő jelenlétükben beszélnek (csevegnek) a magyar egyházi életben uralkodó normális állapotokról. De az is megesik, hogy magas állású egyháziak ezek nélkül a kísérők nélkül is leadják külföldön az előírt tájékoztatást a »normális« hazai egyházi helyzetről.”⁵⁹

⁵⁶ Mindszenty bíboros levele a (vatikáni) bíboros államtitkárhoz (H. J. Cicognanihoz) 1964. október 1. In: Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: A Szabadság térről Washingtonon át a Vatikánba – és vissza. Mindszenty József bíboros, prímás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékkal 1956-1971. Veritas Történetkutató Intézet – Magyar Napló • Budapest, 2016. 254.

⁵⁷ Mindszenty József: Emlékirataim. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 457. (Alfejezet címe)

⁵⁸ Szent Kereszt – Ökumenikus Magazin 2004. 5. 14-15. Beszélgetés a békepapi mozgalomról Nagy Imrével, a Bosnyák téri Szent Antal plébánia plébánosával.

http://www.szentkereszt.hu/e107_files/downloads/2004.5/2004-5.pdf

⁵⁹ Mindszenty József: Emlékirataim. Budapest, Szent István Társulat, 1989. 434. Lásd ehhez még: Krajsovsky Gábor: Mindszenty bíboros lelki számkivetettsége – egyházi megnyilatkozások Mindszenty bíboros és szellemisége ellen. Vasi Szemle 2015. 5. 804-824. <http://www.vasiszemle.hu/2015/05/krajsovsky.htm>

Ehhez kapcsolódik Mindszenty József bíboros korábbi (1945-1948) esztergomi munkatársának, Erdős Mátyás atyának a békepapsággal és „békemunkával” kapcsolatos, 1953-ban írott levele.⁶⁰

>Nem ilyen “békés” volt a helyzet a feletteseimmel. Nem jártam békegyűlésekre. Az esperesnek kéthavonta jelentést kellett volna tennem, hogy milyen békemunkát végzek. Egyszer és mindenkorra küldtem neki ezt a jelentést:

“Főtisztelendő Esperes, Kedves Oltártestvér!

46/1953.sz. alatt kelt köriratodra a következőkben válaszolok. Gyakran hallja és olvassa az ember az ilyen vagy ehhez hasonló elveket: “Jó tanulással a békéért!”, “Több termeléssel a békéért”, vagyis mindenki azzal szolgálja legjobban a béke ügyét, ha a maga munkahelyén 100%-osan, vagy azon felül dolgozik. Lelkipásztor vagyok, tehát a lelkipásztori munka fokozásával, az Isten háza iránti buzgósággal szolgálom – éppen a fenti elvek szerint is – a legalapvetőbben a békét. Már lelkipásztori működésem elején feltettem magamban, hogy jó lelkipásztor akarok lenni – és erről az elhatározásról, minden emberi gyöngeségem, napi gyarlóságaim és sikertelenségeim ellenére sem akarok letenni. Dolgozni akarok a lelkekért, “többet termelni” az Úr szántóföldjén, szőlőjében, azon akarok lenni, hogy legyen több imádkozó és kevesebb káromló, több áldozó és kevesebb tisztátalan, több misehallgató (ezért a hétköznapi miséket már reggel 6-ra tettem, sőt aratási idő alatt ötkor lesznek, a litániák hétköznapon pedig a nyári időszakban este 9-kor vannak), és kevesebb rendezetlen házasság, minél több beteget látogassak, és minél kevesebb ember éljen békétlenségben Istennel, vagyis halálos bűnben, ezért mindig alkalmat adok a szentgyónás elvégzésére. Mert vallom, hogy az Istennel való kibékültség minden igazi béke aranyfedezete és hogy a béke “csak a keresztény elveken és parancsolatokon, melyeket becsületesen és hívő lélekkel megtartunk, épülhet” (XII. Pius Summi maeroris). Legnagyobb lelkipásztori szomorúságom az volna, ha valaki az én hibáim miatt élne békétlenségben felebarátjával, vagy pláne az Istennel – és ilyen békétlen lélekkel kerülne a békétlenség örök hazájába, a kárhozatba. De mivel tudom, hogy a lelkekért való munka csak az egyik oldala a lelkipásztori teendőknek, kell hozzá a lényeg, az Isten kegyelme, miként a szentségek materiájához kell a forma, az ima, hogy a kegyelem eszközzé váljon, azért azt is elhatároztam, hogy “plus orare et mortificare”. Ha így végezzük lelkipásztori munkánkat, akkor szóval is és tettel is a leghatásosabban kiáltjuk az Úr Jézus, a Princeps pacis felé: “parce Domine, parce populo tuo... da pacem, Domine, sustinentibus te... illum, quam mundus non potest dare pacem.”

Ezek mellett természetesen – éppen az Úr Jézus intelméhez hűen – megadom a császárnak, ami a császáré. Adómat már szeptemberig kifizettem, és a beszolgáltatásban sem vagyok elmaradva.

Mivel a jelzett teendők egyúttal havonként, sőt gyakrabban erősítendőek lelki elhatározásaimat is képezik, azért őket ezen túl is – in quantum pro mea tenuitate licuerit – egyrészt minden esperesi buzdítástól függetlenül is meg akarom tartani, másrészt feleslegesnek tartom velük kéthavonta írásban kérkedni. Ezeket az elveket meditando et cogitando megfontoltam és követem. Deus providebit!

⁶⁰ Krajsovszky Gábor: Erdős Mátyás atya elmékedései, beszédei, előadásai II. 12-14. Budapest, 2014. <http://mek.oszk.hu/14700/14781/14781.pdf>

Oltártestvéri üdvözlettel!

Oremus pro invicem Frater in Smis Cordibus

Epöl, 1953. június 9-én,

Szent Primus és Feliciténus vértanúk ünnepén.<

Zárszó⁶¹

Bízunk a Gondviselésben – s nem hiába! Ezzel a mondattal zárul Mindszenty József esztergomi érsek 1956-ban a magyar nemzethez és a világhoz intézett híres, a kommunisták által meghamisított rádiószózata.⁶²

Ennek a beszédnek az ismeretében feltehetjük a kérdést, milyen kilátásaink vannak, és egyáltalán mi lehet a vigasztalásunk ebben a mai helyzetben? Ehhez meg kell gondolnunk azt, hogy egyrészt a földi élet nem a *végső* igazságszolgáltatás helye. Másrészt, bármilyen hatalommal is kell szembenézni, mindig igaz az állítás, amit Jézus Pilátusnak mondott, amikor az őt – gúnyruhába öltöztetve – az alábbi szavakkal kérdőre vonta: „Hát nem tudod, hogy hatalmam van rá, hogy szabadon bocsássalak, de hatalmam van arra is, hogy keresztre feszíttesselek?” (Jn 19,10.) Jézus erre csak ennyit mondott: „**Nem volna fölöttem hatalmad, ha onnan felülről nem kaptad volna!**” (Jn 19,11.) Bár a rossz az Istennek nem kifejezett szándéka, hanem csak megengedése, így nem alaptalan az irgalmában való töretlen bizakodás. *Az Istent szeretőknek minden a javára válik!*

Ennek gyakorlati kivitelezését Mindszenty bíboros 1974-ben egy sajtókonferencián így jelölte meg: „1956. november 4-én reggel, amikor a szovjet tankok támadása elől – mint akkor gondoltam: ideiglenesen – menedéket kerestem az amerikai követségen, személyemben a magyar szabadság szimbólumát köszöntötte a követ. A volt Magyarország elmúlt, a történelem nem állt meg. Az eljövendő Magyarországnak alapvető emberi jogokon, szabadságon, önrendelkezésen kell felépülnie. Mivel a jelen magyar uralom nem erre épült, nem tehetek mást, mint küzdök a leendőért, az eljövendőért.”⁶³

⁶¹ In: Krajsovszky Gábor: Isten és a történelem előtti felelősséggel – az 1956-os Szabadságharc félévszázados évfordulóján http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_1956_5.pdf

⁶² Mindszenty József: Emlékirataim. Budapest, Szent István Társulat, 1989. 437-441.

⁶³ Mindszenty-leveleskönyv Gondolatok a bíboros leveleiből 1938-1975 Összeállította: Mészáros István Budapest, 1997. 99.

FÜGGELÉK

Major Sándor atya visszaemlékezése Mindszenty József hercegprímásra

„1948-ban az ávosok már készültek, hogy letartóztatják Mindszenty bíborost. Szó szerint körülvették a primási palotát.

– *Mikor látták őt utoljára?*

– Egy személyes élményemet mondom el vele kapcsolatban. Akkoriban minket, végzősöket jelöltek ki, hogy minden második héten felváltva menjünk ministrálni a primás miséjére. A szentmisék után a bíboros úrnak az volt a szokása, hogy leült velünk a folyosón, kérdezősködött, beszélgetett, próbált erősíteni bennünket. Soha életemben nem készült rólam annyi fénykép, mint akkor, hiszen ahányszor csak beléptünk a primási palotába, vagy kijöttünk onnan, mindig lefotóztak minket az ávosok, rögzítették, ki megy be, ki jön ki. Az egyik ilyen alkalommal, karácsony napján osztálytársaimmal együtt ministráltam neki. A mise után aztán a bíboros különösen hosszú ideig ott tartott bennünket. Arról beszélt, hogy őt most letartóztatják, ki fogják végezni, mert útban van a kommunistáknak, minket pedig arra biztatott, hogy tartsunk ki az Úristen mellett, és ne ijedjünk meg semmitől. Amikor elbúcsúztunk, és mentünk lefelé a lépcsőn, még utánunk szólt, és ez volt az utolsó mondata, amit hallottunk tőle: Fiaim, ne felejtsetek el, hogy ezekkel nem lehet alkudni! Mi elmentünk, őt másnap letartóztatták. Ez volt tehát az utolsó találkozásunk – akkor.

– *Később újra találkozott vele?*

– Jóval később, amikor már kismarosi plébános voltam, és megkaptam a nyugatra szóló, kék útleveletem, egyszer meghívott magához Bécsbe az egyik korábbi osztálytársam, aki akkoriban ott volt káplán. Úgy döntöttem, kimegyek hozzá. Abban az időben az a Gianone Egon prelátus volt a bécsi Pázmáneum igazgatója, aki valamikor, újmiséskorában Nagymaroson volt káplán, és Kismarosra is gyakran kijárt. Amikor meghallották Kismaroson, hogy megyek Bécsbe, a régi ismerősei szóltak nekem, hogy menjek fel Gianone atyához, és adjam át az itteniek üdvözlését, mert nagyon jó szívvel vannak iránta. Így is történt, elmentem hozzá, elbeszélgettünk. Nem akartam kellemetlen helyzetbe hozni, nehogy zaklassák miattam, de annyit megkérdeztem tőle, hogy itt van-e a bíboros úr. Azt mondta, hogy igen, itt lakik éppen fölötte, a felső emeleten. Többet nem is kérdeztem róla, majd amikor befejeztük a beszélgetést, kikísért a külső kapuig, és ott elbúcsúztunk. Ekkor elmentem a legközelebbi utcasarokig, ott vártam egy kicsit, és amikor már úgy gondoltam, hogy fölmehetett a szobájába, visszafordultam. Ismét bementem a Pázmáneumba, a második emeletre. Bekopogtam, egy nővér nyitott ajtót. Biztos vagyok benne, hogy nem mondtam meg a nevemet, annyit mondtam csupán a nővérnek, hogy magyar pap vagyok, és a bíboros úrtól két perc kihallgatást szeretnék kérni. Bement, én az előszobában maradtam. Egészen rövid idő telt

csak el, amikor az ajtó kinyílt és ott állt velem szemben a bíboros. Szájára tette kezét, hogy ne szóljak, nézett egy darabig, majd azt mondta: *Te vagy az a kispap, aki az utolsó esztergomi misémen ministráltál.* A döbbenettől alig jutottam szóhoz. Annyi szenvedés után még emlékszik ilyesmire. Bevitt, beszélgetni kezdtünk. Rögtön megkérdezte, mit adhat nekem, mit tud segíteni. Akkor én azt feleltem: *nem kérek semmit, megvan mindenem, inkább én hoztam ajándékot.* Kérdezi: *Mit?* Erre mondom: *Talán tetszik emlékezni, mit mondott nekünk az utolsó beszélgetésünknel.* „*Fiaim, ne felejtsetek el, ezekkel nem lehet alkudni.*” *Én most csak azt szeretném mondani, hogy ezt a leckét, hála Istennek, sokan tudjuk.* És ekkor ez a nagyon kemény ember egy pillanatra elhallgatott, elcsöndesült, majd láttam, amint elejt egy pár könnycseppet. Nem sokkal később, talán néhány hónap múlva halt meg.”⁶⁴

Balázs Béla püspöknya visszaemlékezése egyik nevezetes belügyi kihallgatására

Anyanyelvünk

„Akkor történt, amikor már órák óta hallgattam a BM-ben. Arra még emlékeztem, hogy a Gyorskocsi utcáról léptem az épületben. Felkísértek egy emeleti irodába, szembeültettek az ablakkal, úgy, hogy a Kacska utca felé bámulhattam a semmibe. Mögöttem a párnázott ajtó, kulcsra zárva, előttem az otromba íróasztalon vészjósló akták. Reggel óta záporoztak a kérdések, ki szólt kinek, és ki volt a vezetőnk, meg hogy mit csináltunk, mire gondoltunk. Közben – az idő múlásával fordított arányban – lassan, de biztosan esett a „dráma” feszültsége. Délutánra a „szigorúan titkos” eljárás már határozottan kezdett unalmassá válni. Sajnáltam a körülöttem fontoskodó, egymást váltogató tiszteket. Nehezen tákolták össze ezt az ügyet, az ő ügyüket, amitől a keresetük függött. És akkor – magam sem tudtam, miféle erő szállt meg –, váratlanul megszólaltam:

– Szeretnék valamit elmesélni.

Mintha villanyáram érte volna, úgy felelevenedett erre kihallgatóm:

– Na végre! Beszéljen csak!

– Olvastam valahol, az amerikaiak a II. világháború vége felé navahó indiánokat is besoroztak. Szegénykék az égvilágon semmihez sem értettek. A csendes-óceáni egységekhez osztották be őket, a hírszerzőkhöz. A híreket – mivel még angolul sem tudtak – saját nyelvükön, a navahón továbbították, és csak a célállomáson fordították vissza angolra. A japán kémelhárítás természetesen észlelte az adásokat. A háború végéig megfeszítve dolgoztak, hogy megfejtsék, miféle titkos kódot, milyen jelrendszert használnak az amerikaiak. Nem jöttek rá, hogy nincs titok, nincs trükk, csak az anyanyelvüket beszélik... Na már most – tértem vissza a jelenbe –, maguk évek óta lázasan keresik a Regnum „titkát”, lehallgatják telefonjainkat, felbontják leveleinket, figyelik minden lépésünket. Ha valaki a világon ismer minket, akkor önök biztosan. Maguk tudják a legjobban, politikával nem foglalkoztunk, valutát nem csempészünk, és eddig, hála Istennek, semmi komolyabb ballépést nem követtünk el. Egyet azonban nem vettek észre.

⁶⁴ Réti József: Kilencven év a kereszt alatt – Major Sándor atya élete. Szerzői kiadás Kismaros, 2010. 55-57.

– Mi az? – csapott le mohón az én tisztem.

– Csak annyi, hátha azért nem találtak eddig se titkot, se trükköt, mert az nincs. Más viszont van. Hátha mégiscsak van Isten, és mi Őbenne mégiscsak hiszünk, és ezért tettük, amit tettünk, mi az „anyanyelvünkön”beszéltünk!

Filmezni kellett volna azt az elképedt arcot, azt az örökkévalóságnak tűnő pár másodpercnyi csendet. Egyszerre csak megrázkódott. Hatalmasat ordítva, ököllel rávágott az asztalra, csak úgy ugrált az üveg hamutartó.

– Ugyan kérem! Én nem hiszek Istenben, én itt a földön élek, Magyarországon! Itt pedig proletárdiktatúra van. Itt az lesz, amit mi akarunk!!! Érti?

– Értem én – válaszoltam halkán, visszahúzódva melankóliámba – csak arra gondoltam, a jó detektív az összes lehetőséget végigvizsgálja. Csak segíteni akartam.

Most, sok év múltán még mindig ámulok, ha erre a jelenetre visszaemlékszem. Mitől döbbsent meg ennyire az a hivatalnok?

Amikor a csillagászok a Neptunusz „pályazavarain” töprengtek, hamar rájöttek, kell ott még valami más erőnek is lenni, ami nem látszik, de hat. Így találtak rá az addig ismeretlen bolygóra, a Plútóra. Hasonlóságot érzek az ismeretlen bolygó és a Regnum között.

Ma már nyugodtan bevallhatjuk, mi szemlátomást „pályazavarokat” okoztunk a hatalmas államgépezetnek. Igen ám, de mivel? Én csak játékokra, tábortüzekre, izgalmas akadályversenyekre emlékszem. A hajnali misére a füzéri várkapornában és az éjszakai szentségimádásra a Börzsönyben. Az jut eszembe, hogy a Regnumban tanultam evezni, teniszezni és táncolni; itt kezdtem ismerni magamat és szeretni a másikat. Ezek közül vajon melyik lehetett a „bűncselekmény”? Mi sohasem jöttünk rá, de nyilván a Hatóság sem erre gondolt. A méta vagy a vándortábor nem ütközött paragrafusba. Nem a tetteinkkel volt a baj, hanem a pusztá létünk fájts egyeseknek. Okkal.

Ma már – megilletődve, a méltatlanságunk tudatában –, tudjuk, az „erő túlaradó nagyságát” (2 Kor 4,7) hordoztuk. Rajta kívül más titkunk nem volt. Az Ő nyelvét beszéltük..., és ez volt az a pont, ahol az a régi belügyis feladta a nyomozást.”⁶⁵

⁶⁵ Balázs Béla – Bolberitz Pál: Regnum Marianum. Éghajlat Könyvkiadó, Budapest, 2016. 143-144.

Kovács Gergely okleveles posztulátor (Mindszenty József boldoggá avatása, Magyarországi Mindszenty Alapítvány) tanulmányai

Egy boldoggá avatás Lebonyolítása

1. Egy közösség, egy jogi személy, egyházmegye vagy magánszemély is kezdeményezheti a boldoggá avatást. Lényeges, hogy a boldog jelöltet Isten népe szentnek tartsa. Ez a kezdeményező az ACTOR vagyis a felperes, aki az eljárás anyagi részét is biztosítja.

2. Az ACTOR kinevezi a POSZTULÁTORT, aki az összekötő szerepét tölti be Róma felé és irányítja az eljáráshoz szükséges munkát. Ezután már elsősorban a posztulátor lesz az ügyintéző a boldoggá avatásnál.

3. Az ACTOR felterjeszti az egyházmegye főpásztorának jóváhagyásra a posztulátor személyét. Ezután a posztulátor írásban kéri a főpásztort, hogy vezesse be a boldoggá avatást. Kéréséhez mellékel a jelöltről egy rövid életrajzot. Jelzi a jelölt életszentségének hírét. Mellékeli nyomtatott írásait vagy azoknak listáját és a tanúk névsorát.

4. A főpásztor megalapítja az Egyházmegyei Bíróságot, amely a következő tagokból áll: a főpásztor (kijelölhet maga mellé egy helyettes is), a promotor iustitiae (ügyésznek megfelelő beosztás) és a jegyző. A posztulátor mint tag, jelen lehet minden ülésen, de a kihallgatásokba nem szól bele.

5. A posztulátor javasolja a főpásztornak, hogy az eljáráshoz kérje Róma, vagyis a Szentté Avatási Kongregáció engedélyét (Nihil Obstat). Ez még nem jelenti a boldoggá avatás sikerét. A Kongregáció ezt az engedélyt megadja, ha a boldog-jelölt ellen, akit már nevezhetünk Isten Szolgájának (ha férfi) vagy Szolgálójának (ha nő), nincsen semmi előzetes terhelő feljelentés vagy alapos kétség.

6. Az Egyházmegyei Bíróság elkezdheti a gyakorlati munkát. Kijelöl még teológus- és történész szakértőket, gépírókat és fordítókat. Minden tisztségviselő esküt tesz a lelkiismeretes munkavégzésre és a titoktartásra.

7. A boldoggá avatás tényét a sajtóban ismertetni kell, és mindenkinek lehetővé kell tenni, hogy Isten Szolgája életéről tanúvallomást tegyen. Minden jelentkező tanút ki kell hallgatni, legyen a vallomása kedvező vagy kedvezőtlen.

8. A szemtanúk sorát ki lehet egészíteni olyanokkal, akik Isten Szolgájának életszentségéről elbeszélés útján szavahihető szemtanúktól értesültek.

9. Az eljárás lényeges része az is, hogy Isten Szolgájának összes írásait meg kell vizsgálni és azokat is, amelyeket mások írtak róla. A fontosabb írásokat olasz nyelvre kell fordítani.

10. Az eljárás menetéről a híveket tájékoztatni kell. Nagyon kell ügyelni, hogy egy Isten Szolgáját se részesítsék idő előtt a boldogoknak vagy szenteknek kijáró tiszteletben. Egyedül Isten a szent, a boldoggá és szentté avatottakban egyedül az ő dicsősége és hatalma nyilvánul meg. A boldogok és szentek csak közbenjárnak értünk Istennél.

11. Csodákra is szükség van az eljárás sikerességéhez. Kivételt csak a vértanúk képezhetnek. Egy csoda elismerése szintén egyházmegyei szinten kezdődik szigorú és tudományos formában. A főpásztor a csoda elismeréséhez külön bíróságot nevez ki.

12. Az említett dokumentumokat szabályosan érvényesíteni kell. Nálunk minden iratot olasz nyelvre fordítottunk le. A lepecsételt, viasszal lezárt anyagot a posztulátor viszi Rómába.

A római eljárás

1. Szükség van egy római posztulátorra is vagy legalább egy ott élő összekötő megbízottra.

2. Az eljárási dokumentációt a Kongregáció iktatójában veszik át.

3. Kérni kell az iratsomó felbontását.

4. Szakemberek átnézik az iratokat és megállapítják azok hitelességét és érvényességét. Az esetleges hiányosságot pótolni kell. A tapasztalat azt mutatja, hogy nagyon fontos az egyházmegyei előkészítő munka, mert egy-egy visszakerdezés sok időt vesz igénybe.

5. Az érvényesség elismerése után egy RELATOR által elkészül - az iratok alapján - a nagy összefoglaló munka, a POSITIO.

Ennél a munkánál is előfordulhat, hogy még kiegészítő adatokat kérnek.

Ezek elkészítése időigényes lehet.

6. A POSITIO előállítására csak a Vatikán által elismert nyomdákban készülhet. Egy-egy kötet 400-450 oldal terjedelmű lehet. Az ügyek nagyságától függően több kötet (4-5) is lehet a POSITIO.

7. A nyomdából kikerült anyagot először hét szakteológus vizsgálja meg és véleményezi.

8. A véleményezett köteteket most hét bíboros is átnézi és nyilatkozik az ügyben.

9. A csoda megítélésénél segít egy orvos csoport. Feladatuk az, hogy nyilatkozzanak arról, hogy a gyógyulást tudományosan nem lehet megmagyarázni.

10. Az erények hősiességéről és a csodáról szóló nyilatkozatot a Pápa elé terjesztik. Ő ismeri el azokat. A Szentatya egy külön-külön nyilvános ülésen kihirdeti az erények hősiességét és a csoda elfogadását. Egy vértanú esetében a hitért vállalt, gyűlöletből történt gyilkosságot és annak tudatos elviselését.

11. Ha ezek a feltételek teljesültek, megállapíthatják a boldoggá avatás időpontját.

12. A szentté avatáshoz az új boldog elterjedt tisztelete és egy újabb csoda szükséges.

A szentté avatások az Egyházban (részlet)

Történeti áttekintés

A szentté avatások történetében három korszakot különíthetünk el egymástól:

- az I-V. századig tartott a népi- vagy spontán szentté avatások kora;
- a VI-XII. századig a püspöki kanonizációk időszaka;
- és végül harmadikként, a mindmáig érvényes pápai szentté avatások korszaka következett, aminek kezdeti időpontját a X-XIII. század közé tehetjük.

Mindegyik korszakból átörökölt valami fontosat a középkor végén rögzített és rendszerezett kanonizációs gyakorlat, ami 1588-ban a Szertartások Bizottsága keretében intézményesült.

Az első szakasz

Az első, ún. népi- vagy spontán korszak fő jellegzetessége, hogy a keresztényüldözés sújtotta egyházközösség a nyilvánosan lezajlott kivégzések során vértanúhalált halt tagjait magától értetődő természetességgel részesítette egyrészt a családoknál szokásos gyászszertartásokban, másrészt az ennek kereteit túllépő és a római forrásokban is dokumentálható kultikus tiszteletben. Ennek első keresztény forrása a II. századból való, lényegi eleme a földi születés helyett az égi születés napjának megünneplése, és a "gyémántnál értékesebb" földi maradványok megbecsülése.

Ebből a korszakból öröklődött tehát a szentté avatások mindenkori alapkövetelménye, a hívek egyre szélesedő táborában élő tiszteletnek, vagy későbbi kifejezéssel a szentség hírének szükségessége, ami nélkül senki nem avatható boldoggá vagy szentté. Ezekből az évszázadokból örököltük az ereklyék tiszteletét és a szentek emléknapjának alapvető meghatározási gyakorlatát is.

Látható tehát, hogy a szentek tiszteletét nemcsak hogy nem a felsőpapság vezette be a keresztény gyakorlatba, hanem egyenesen a hívek spontán igényeit és tiszteletnyilvánítási formáit fogadta el, karolta föl, és amint ez elkerülhetlenné vált, terjesztette ki rá a püspök főpásztori ellenőrzését és joghatóságát.

A második szakasz

A püspöki szentté avatások korának fontos újítása volt egy kezdetleges vizsgálat bevezetése a kanonizáció folyamatába, éppen a korábbi visszaélések kiküszöbölésére. Püspöki dekrétumok rendelték el az életrajz összeállítását éppúgy, mint a csodák kivizsgálását, és szintúgy ezek rendelkeztek a szentté avatás idejéről és módjáról, ami a nyilvános és közösségi tisztelet kezdetét jelentette. A püspöki kanonizáció elengedhetetlen szertartása volt a szent

testének oltárra emelése (elevatio), vagy ha szükséges volt, akkor ezt megelőzően a méltó helyre, egy kiválasztott templomba szállítása (translatio).

Ennek a korszaknak jelentős öröksége az ekkor még általános, de később egyre aprólékosabbá váló vizsgálat szükségessége, valamint - ha ez lehetséges -, az ereklyék szerephez juttatása a kanonizáció szertartásai során. A jelenleg hatályos előírások ezenkívül ismét a szentté avatás fontos szereplőjévé tették a helyi püspököt, ha nem is a végső döntés meghozatalában, hanem az eljárás megindítása és lefolytatása terén, de erről még szó lesz II. János Pál pápa kanonizációs jogalkotásának bemutatása kapcsán.

A harmadik szakasz

A pápai kanonizáció kezdeteit és kizárólagossá válását kettős körülmény tette indokolttá. Egyrészt Róma püspökének egyre jobban kibontakozó tekintélye, ami egyszerűen vonzóvá tette az általa végzett, rangosabbnak és fényesebbnek tekintett szentté avatást. Másrészt, sajnálatos visszaélések kényszerítették az Egyház legfőbb pásztorát először egyedi, majd egyre általánosabb közbelépésre a szentté avatások terén. Róma döntő szava, mint a kanonizáció kötelező feltétele, IX. Gergely pápa 1234-ben kiadott dekrétumgyűjteményében rögzült, majd folyamatosan bevett gyakorlattá vált. VIII. Orbán pápa 1625-ben kiadott rendelete ennek a folyamatnak a sikeres végét jelzi, ettől kezdve nincs szentté avatás pápai döntés nélkül. Ez a század, a XVII., a boldoggá avatások első százada, ennek az új intézménynek a bevezetésére lelkipásztori okokból azért került sor, hogy a túlságosan lassú kanonizációs eljárásokba egy belátható időn belüli eredmény iktatódjon, egy "fél szentté avatás". Érdekes tény, hogy a ma érvényes kanonizációs alaptörvényben, a II. János Pál pápa által 1983-ban kiadott *Divinus perfectionis* Magister kezdetű apostoli konstitúcióban ez a szó, hogy boldoggá avatás egyetlen egyszer sem szerepel, ennek ellenére egyházi életünknek továbbra is része. Ezt a jelenkori gyakorlatot szeretném ismertetni az utolsó részben.

A mai kanonizációs gyakorlat és XX. századi előzményei

Ma egy szentté avatási eljárás két fő részből áll: a vizsgálat egyházmegyei és római szakaszából. Ha Rómának nincs komoly ellenvetése egy adott ügyben, akkor az eljárás elindítására az a püspök jogosult, aki Isten Szolgája halála helyén illetékes. A megyés főpásztor felelőssége, hogy az egyházmegyei szakaszban összegyűjtésre kerüljön minden írott forrás (ha régi ügyről van szó), vagy minden szóbeli tanúvallomás és irat (ha új ügyet kíván bevezetni), és lelkiismeretesen kivizsgálásra kerüljön az Isten Szolgája közbenjárására történt feltételezett csodás esemény. A püspök munkatársai a posztulátor, a tanúkat kihallgató klerikusok és a fölkért teológusok, történészek és orvos-szakértők. Rómában ezt követően a Szentté Avatási Kongregáció vizsgálja meg az ügyet, az a hivatal, amit 1969-ben alakítottak ki a Szertartások Bizottságának egyik feléből. Itt több fórum előtt és több lépcsős eljárásban értékelnek minden beérkezett adatot, és szükség esetén újabb vizsgálatokat eszközölnek. Az elsődleges szempont minden esetben a teljes igazság kiderítése, hogy a pápa, mint legfőbb és

egyedüli bíró, a kongregáció előterjesztett véleménye alapján lelkiismeretes döntést hozhasson életszentségről vagy vértanúságról, csodáról és boldoggá illetve szentté avatásról, és elvégezhesse az általa elrendelt kanonizálást.

Manapság, az ügyek sokaságát két fontos körülmény magyarázza. Egyrészt az ésszerűsített és áttekinthetőbbé vált új eljárás. Másrészt egy sokkal összetettebb lelki és teológiai folyamat, ami a XX. század során mélyült el, és amit a II. Vatikáni Zsinat ekképpen rögzített: "Minden keresztény meghívást nyer az életszentségre, az állapotának megfelelő tökéletesség elérésére, és ez egyben a kötelessége is (...) teljes értékű keresztény élet és tökéletes szeretet (...) ez az életszentség pedig a földi társadalomban is előmozdítja az emberhez méltóbb életmódot" (LG 40, 42).⁶⁶

⁶⁶ Kovács Gergely: A szentté avatások az Egyházban; Egy boldoggá avatás lebonyolítása. In: Vértanúink-Hitvallóink 2003. december IX. évfolyam 35. 8-16. http://regi.mindszenty.katolikus.hu/vh35/35_2f.html